

שטבילת אצבע אינה מפגלת עוסקת בחטאות החיצוניות? והלא בחטאות החיצוניות פשיטא שאין טבילת אצבע מפגלת, **דהא לא כתיב בהו "וטבל"**, וכיון שטבילת האצבע אינה מכלל העבודה האמורה בהן, אין צורך להשמיענו שאינה מפגלת?

ומתרצינן: אף על פי שלא נאמר בחטאות החיצונות "וטבל", **איצטריך** התנא להשמיענו שאינה מפגלת, כי **סלקא דעתך אמינא, הואיל וכתוב בחיצוניות "ולקח** הכהן מדמה באצבעו", משמע שצריך הכהן בעצמו לקחת מהדם באצבעו, **ואי אתי קוף** (1) ויטול מן הדם ורמו ליה אידיה ניותנו על אצבע הכהן. אין הכהן יכול ליתנו על גבי המזבח, אלא בעי הכהן **למשקל** בעצמו מן הדם **זימנא אחרינא**, כדי שתהיה הלקיחה נעשית באצבעו של הכהן. וכיון שלא תיתכן לקיחת הכהן באצבע מבלי שיטבול את אצבעו בדם, **אימא כמאן דכתיב "וטבל" דמו**, שהרי הטבילה היא חלק בלתי נפרד של הלקיחה, **לכן קא משמע לן** הברייתא שאין הטבילה נחשבת בכלל הלקיחה, ולפיכך אין בה דין פיגול, **כי להכי לא כתיב** בפירוש בחטאות החיצונות **"וטבל"** כמו שאמר הכתוב בחטאות הפנימיות, אלא נאמר בהן **"ולקח"**, כדי ללמדנו **דמשמע הכי ומשמע הכי**, שיש כאן שני לימודים, האחד, שאין הטבילה בדם בחטאת החיצונית משום עבודה, ומאידך, שצריך הכהן לטבול באצבעו ולא על ידי קוף. והיינו, ממה שהקפידה התורה בחטאות החיצוניות לשנות את לשון ה"טבילה" האמורה בחטאות הפנימיות ללשון

שנקטה הברייתא דוקא עבודת **טבילת אצבע** שאינה מפגלת (10), והרי כיון שאין בחטאת פנימית מתן דמים על מזבח החיצון, נמצא שאפילו אם יחשוב מחשבת פיגול בשחיטה או בזריקה לא יפגל לפי רבי שמעון, **כי האמר רבי שמעון:**

כל קרבן שאין מתן דמו על מזבח החיצון כשלמים (א-ד) [שמהם נלמד דין פיגול]. **אין בו משום פיגול כלל!?**

אלא, בהכרח, שלא נחלקו הברייתות אם אפשר לפגל בהולכה או לא, ובאמת **הא והא**, שתי הברייתות הן כדעת **רבנן**, הסוברים שמפגלין בהולכה. **ולא קשיא** —

כאן בחטאות החיצונות, אין טבילת אצבע מפגלת בהן, כי אין בהן עבודה של טבילת אצבע בדם, שהרי נאמר בהן **"ולקח"**, ולא כחטאות הפנימיות שנאמר בהן **"וטבל"**. וכיון שבחטאות החיצוניות אין דין **"טבילת אצבע"** בדם אלא רק **"לקיחת הדם"** באצבע כדי לתתו על המזבח, לפיכך אין מחשבת פיגול בטבילת האצבע מפגלת.

כאן בחטאות הפנימיות, שטבילת האצבע בדם היא חלק מהעבודה האמורה בהן, שנאמר בהן **"וטבל"**, לפיכך טבילת האצבע במחשבת פיגול מפגלת בהן, כדין מחשבת פיגול בהולכה.

ומקשינן: איך יתכן לומר שהברייתא הסוברת

לבטלה, ולפיכך אי אפשר להחשיבה יותר מכל הולכה. [וראה ישוב לזה להלן טו. הערה 3].

ובשטמ"ק להלן [טו. אות ח] כתב כי גרסינן לכולי עלמא בהולכה זוטרתא לא פסלה כי אינה כלום ואין שם הולכה עליה. [ומה שלרבנן מפגל בה היינו רק אם נאמר שהולכה שלא ברגל שמה הולכה, אך למסקנא אין שמה הולכה ולא מפגל בה]. וכן כתב **חזו"א** [זבחים קמא כ"ח ג] ולהלן טו. נברר ענין זה במקומו. [וראה **חזו"א** א י"ד].

10. **הרש"ש** העיר הלא יתכן שבא להשמיענו כי טבילת אצבע במחשבת פיגול אינה עושה אפילו פסול, משא"כ בשאר העבודות שחל פסול אף בחטאות הפנימיות. ותירץ **מו"ר הגראי"ל** על פי המבואר [בהערה 3א] שאין פסול מחשבת שלא לשמה בטבילת אצבע, ולפיכך גם פסול מחמת מחשבת פיגול לא חל בה, כי אינו נלמד אלא בק"ו ממחשבת שלא לשמה.

1. **זבוח תודה** תמוה, למה נקטה הגמרא שנתן קוף על ידו, ולא שנתן זה. **ובשלום רב** צידד ליישב, שאילו אמרו זה, היה מקום

ובחזו"א [א"ר"ח קט"ב] הביא **שבבנין שלמה** [מ"ח] למד מכאן שהאוחז בידו ארבעת המינים קודם עלות השחר, אינו מקיים בכך **"ולקחתם"** אלא אם יניחם אחר עלות השחר ויחזור לקחתם, כי צריך **"מעשה לקיחה"**. ודחה דבריו, לפי שאין הפסול בנתינת קוף משום חסרון מעשה נטילה, אלא משום שצריך לקחת את ההזאה מכלי שרת, אבל אין מכאן הוכחה שבכל מקום אחיזה מתמשכת אינה נחשבת **"לקיחה"**. [וראה מכתב **הגרא"ו** **מלצר** בענין ראייה זו בספר הזכרון להגרי"י אברמסקי עמ' רנב].

ומו"ר הגראי"ל חילק, שבדם אינו עושה מעשה אחיזה כמו בד' מינים אלא רק דבוק לידו, ובהכרח צריך לקיים **"ולקח"** בפעולת לקיחה ממקום הדם בו, אך אחיזה מועילה כלקיחה. וראה משי"כ בזה הנצי"ב **במשיב דבר** [ח"א מ] **וחלקת יואב** [א"ר"ח יב].

אמר רבי שמעון בן לקיש: מודה רבי שמעון בהולכת דם חטאות הפנימיות שמחשבה פסולה פוסלת בהן, הואיל והיא עבודה שאי אפשר לבטלה.⁽³⁾ שהרי כל טעמו של רבי שמעון שאין פוסלת מחשבה פסולה בשעת הילוך בחטאות החיצוניות, הוא משום שההולכה היא עבודה

"לקיחה", נשמע שאין הטבילה חשובה עבודה בחטאת חיצונה,⁽²⁾ אך מאידך גם נשמע, שהכהן צריך לקחת בעצמו את הדם, ולא שיקחנו הקוף ויתנו על ידו.

שנינו במשנה: **רבי שמעון מכשיר במחשב שלא לשמה בהילוך.**

3. לכאורה תמוה, מה חידש ריש לקיש? הרי דין זה נשמע מדברי רבי שמעון, גילה טעמו במשנה שמכשיר רק משום שאפשר לבטל ההולכה, וכשאי אפשר, פוסל. וכן תמוה בדברי רבא בסמוך לגבי האופנים שההולכה הכרחית בהם, ובפשוטו צריך לומר, דסלקא דעתך שהפסוק "והקריבו", שממנו לומדים הולכה, כתיב בחטאות החיצוניות, שאפשר לבטל הולכתם, וממילא אי אפשר ללמוד ממנו שבפנימיות פסולה, וקא משמע לן שלומדים לכל הקרבנות שהולכה בכלל קבלה, וכשאי אפשר לבטלה, מחשבה פוסלת בה. ורבא חידש שעל אף שחלק מההולכה אי אפשר לבטלה, לא נחשבת כולה כעבודה, ובמה שאפשר לבטלה אינה פוסלת. או שאף על פי שמצוה מן המובחר לשחטה בצד המזבח אין זה מחשיבה הולכה כ"לאו אורח ארעא לשחטה בהיכל". וכדלקמן.

אולם הגרא"ל מאלין [ח"ב ז] ביאר שטעמו של רבי שמעון הוא, כי ממה שאפשר לבטלה מוכח שהולכה אינה ממתירי הקרבן, אלא היא כשאר עבודות המעכבות, ואין מחשבה פוסלת אלא כשחשב במתירי הקרבן, ולכן סלקא דעתך שאף בפנימיות שאי אפשר לבטלה לא תפסול, כי ממה שאפשר לבטלה בחיצוניות מוכח שאינה ממתירי הקרבן, ועל כן הוצרך ריש לקיש לומר שאמנם ההולכה בפנימיות היא דין נפרד מהולכה בשאר זבחים, שאינה הקרבת הדם למזבח אלא הבאתו לפנים [וכדלהלן] והיא ממתירי הקרבן, ופוסלת בה מחשבה.

והוה גם מקור דינו וחידושו של רבא, שאין מחשבתו מפגלת אלא מפתח אולם ולפנים, ואף שאי אפשר לבטלה כולה, אין נעשית כולה הכולה אלא חלקה שהיא הבאת הדם להיכל שהוא דין הולכה שהתחדש בחטאות הפנימיות.

וכן מוכח בשטמ"ק [לעיל יג ב אות יא], שהקשה איך אמרו שטבילת אצבע אינה מפגלת לרבי שמעון משום שאין מחשבה מועלת בהולכה, והרי רבי שמעון יודה שמועילה מחשבה בטבילת אצבע, שהרי את הטבילה באצבע אי אפשר לבטלה. ותירץ, כיון שטבילת אצבע נחשבת עבודה רק משום הולכה, אי אפשר לפסול בה יותר מהולכה עצמה. ולכאורה תמוה, שהרי ריש לקיש אמר שרבי שמעון מודה בהולכת חטאות פנימיות, אף שגם הן משום הולכה. ובהכרח, שדין הולכה מחדש הוא, ואינו כטבילת אצבע, שהיא מדיני הולכת שאר הקרבנות שהם להקרבת הדם למזבח [כפרשי יג ב ד"ה אלא ע"ש הערה 9, לגמרא והערה 6 על תוס'].

וכבר הבאנו לעיל [יג א הערה 3] שדעת רש"י והרמב"ם שגם רבנן מודים שאין מחשבה מועילה בעבודה שאפשר לבטלה, אלא שרבנן סברו שאי אפשר לבטל את ההולכה. וביאר הגרא"ל שרבנן סוברים שעבודת ההולכה היא ממתירי

2. רש"י פירש שגם חטאות חיצוניות טעונות טבילת אצבע, וממה שלא כתבה התורה דין זה בפירוש למדנו שאינה עבודה חשובה לפגל, [ראה שטמ"ק אות טו שגרס אינה חשובה עבודה]. ולכאורה משמע שעבודה היא אלא שאין פיגול אלא בעבודה חשובה. ובזבח תודה ביאר שהשקלא וטריא בסוגיין היא אם טבילה אינה מצוה אלא הכשר לזריקה, ומסקינן שאמנם יש מצות לקיחה, אך אינה עבודה שהרי לא נאמר "וטבל".

ומו"ר הגרא"ל הוכיח כן ממה שנקטה הגמרא שנתינת קוף פסולה משום חסרון "ולקח" ואילו גם בחיצוניות טעון טבילת אצבע הרי פסולו משום "וטבל", ובהכרח שאין עבודה חיובית של טבילה, אלא שההיכי תמצו לקיחה באצבע שייכת רק על ידי טבילה. וביאר שמשום כך מצינו שדוקא בפנימיות דם קרוש פסול משום שנאמר בהם "וטבל", אך לקיחה מועילה גם אם יספוג אצבעו בדם קרוש. [וראה משמר הלוי לד].

וכענין זה כתב במקדש דוד [ז, ב] לחלק בין חטאות פנימיות שצריך שיהיה בדם שיעור טבילה בשעת קבלתו, וכדלהלן [מ ב, צג ב], לבין חטאות חיצוניות שאין צורך שיהיה בו שיעור טבילה בקבלתו, כיון שהשיעור הוא דין טבילת האצבע והרי יכול להקרישו אחר כך ולא יצטרך טבילה אלא סיפוג בלבד.

ויישב בכך את דברי הרמב"ם [פ"ה ממנה"ק ה"ט] שמשמע מדבריו שצריך שיהיה שיעור דם רק בשעת טבילה, ותמה המשנה למלך שהרי אמרו בגמרא שיהיה בו שיעור מעיקרא. ולהנ"ל הרי בחטאות החיצוניות אין צורך בכך.

אולם הגר"ח נקט שגם בחטאות החיצוניות צריך טבילת אצבע, ודם קרוש אינו ראוי לזריקה, שהרי אמרו [במנחות ה א] שממרטין בדם חטאת חיצונה שלא יקרוש, ומה שאמרו במנחות [כא א] שדם קרוש כשר בחיצוניות משום שהוא בר לקיחה ונתינה, אין פירושו שאינו טעון טבילה אלא סיפוג, כי אם שדם החיצוניות שנקרש אינו נפסל ל"עבודה" כדם פנימיות, כיון שאין דין "עבודה" בטבילת אצבע אלא רק כהיכי תמצו לזריקה, אך באמת נמצא שממילא הוא פסול לזריקה [וכיון שלא חל בו דיחוי לעבודה האוכלו חייב].

יתכן לבאר את כוונת הגמרא במנחות על פי המבואר יג ב הערה 8] בדעת הרמב"ם, שטבילת אצבע בחטאות הפנימיות היא חלק מעבודת הזריקה, ולכן מפגלין בה, ומטעם זה צריך שהיא שיעור טבילה בקבלה, כי היא מדיני דם הזריקה. אך בחיצוניות, שאין הטבילה אלא הכשר לזריקה, לפיכך אינה עבודה חשובה שמעכבת, ואין מפגלין בה, וכן אין צריך שיהיה שיעור טבילה בקבלת הדם, כי אין הטבילה מדיני הזריקה. וראה בד קודש [ח"א סי' י וס"ס נז].

מתן דמים בפנים, אין כוונתו אלא ביחס לאכילת בשר הקרבן [שאינו חייבין על אכילתו כרת כדין פיגול, אלא אם חישוב בקרבן שמתן דמו על מזבח החיצון]. אבל מורה היה רבי שמעון לפסול מהקרבנה גם אם חישוב חוץ לזמנו בחטאות הפנימיות מקל וחומר ממחשבת שלא לשמו, שנוהגת בין בחוץ ובין בפנים –

ומה מחשבת שלא לשמן, שהוכשרו בשלמים [שאינו מחשבת שלא לשמה פוסלת בשלמים]. **פסול בחטאת, ואפילו בפנים.**

מחשבת חוץ לזמנו, שפוסל אפילו בשלמים, אינו דין שופסול בחטאות, ואפילו בפנימיות? (5)

שאפשר לבטלה, כששוחט סמוך למזבח, ודבר זה לא יתכן בחטאות הפנימיות, לפי שאין דרך לשחוט בהיכל. (4)

ומקשינו: והאמר רבי שמעון, כל מתן דמים שאינו ניתן על מזבח החיצון, כדם שלמים שניתן על מזבח החיצון, אין חייבין עליו משום פיגול. והניחה עתה הגמרא, שהוא הדין למחשבת שלא לשמו, שאינה פוסלת אלא אם חישוב בשעה שנתן את הדם על מזבח החיצון, ולא אם חישוב בשעת מתן דמים בפנים ההיכל!

ומתרגימין: אמר רבי יוסי ברבי חנינא: מה שאמר רבי שמעון שאין חייבין על מחשבת פיגול בשעת

בעורה [ראה מחלוקת רש"י ותוס' להלן טא א וצ"ע].
ובמקדש דוד [ז ג] כתב שלדעת רש"י אף שאינו על ירך המזבח נחשב צפון כדלהלן [כ א], וקיימא לן להלן [כו א] שרק שחיטה צריך לעשותה על ירך אך קבלה דינה בכל צפון, ויכול לשחוט על ירך ולהכניסה להיכל ולקבל שם דמה, וגם בכך דעת רש"י שאין זה אורח ארעא.

ובאופן אחר יש לומר, על פי מה שנחלקו רש"י להלן [כ א] והרמב"ם [פ"ב מבית הבחירה ה"טז] אם כשאינו על ירך המזבח נחשב צפון, **וזבח תודה** [פרק ה] ביאר שנחלקו אם דין צפון הוא בצפון העזרה או בצפון המזבח, ולרש"י שהוא צפון העזרה הרי הוא כולל גם את צפון ההיכל, ולכן השחיטה כשרה בו, והוצרך לומר שאין דרכה בכך. [ניתכן שטעמו של רש"י שדין צפון הוא מחמת קדושתו, וכל שכן שיכול לשחוט בהיכל שקדושתו יתירה, וראה חזון יחזקאל פ"ה ה"ב].

ב. ממה שפירש רש"י שצריך להוליך הדם מחוץ לפנים כדי להזות על הפרוכת – הוכיח הגר"ז כשיטת רש"י לקמן [כו א ד"ה הכניס] שבעבודת פנים יש דין שיעמוד הכהן בפנים. אלא שתמה לשיטת רש"י שבהיכל אין חסרון של צפון, ורק אין הדרך לשחוט בו, למה לא ישחוט סמוך להיכל, ויקבל הכהן את הדם כשהוא עומד בפנים, ולא יודקק להולכה.

5. רש"י **במנחות** [טו א] הביא אופן שאינו ענוש כרת על הפיגול אף שהעבודה נפסלת, **ובקרבן אורה** שם דן במקור דבריו. **והגרעק"א** בנדרים [לו א] ובשורת [ח"ג צה] כתב שאף אם לא חל פיגול, כיון שחשב מחשבת פיגול, עבודתו אינה עבודה, ונפסלת. ומקור שיטתם מסוגיין, כי אם פסול פיגול הוא בעצם הקרבן ולא בעבודה, הרי אי אפשר ללמדו ממחשבת שלא לשמו, שפוסלת רק בעבודה [כמבואר בדה ב א] ובהכרח שבפיגול נפסלת גם העבודה. וראה **בחידושי הגר"ז** [פ"ד ממעשה"ק] הובא לעיל [יג א הערה 10].

וראה בפירושו הר"ש [נדבה פ"ד ט] **בתוס'** להלן [כג ב ד"ה הא] שמנחת נסכים ומנחת כהנים אפילו אינן נפסלות במחשבת פיגול, ולמדו מהק"ו בסוגיין, שאינו שייך במנחות אלו שאינן נפסלות במחשבה שלא לשמה, ע"ש.

ב. רש"י פירש שאת עונש הכרת אין למדים בקל וחומר

הקרבן, ולפיכך צריך לשחטו רחוק מהמזבח כדי לעשות את ההולכה, ומה שאי אפשר לבטלה, היא ההוכחה שזו עבודת מתיר, ואינה עצם הסיבה שיפסול בעבודה זו [ובכך נחלק רבי שמעון, וסבר שההולכה אינה ממתירי הקרבן, ומה שאפשר לבטלה היא ראייה לכך].

4. רש"י פירש שאין הדרך לשחוט בהיכל ועל כרחו הוא שוחט בעזרה ומוליכה וכו', ותמה הקרבן אורה הרי בדיעבד שחיטתו כשרה, ולמה נחשב שאי אפשר לבטל ההולכה.

והגרא"ל מאלן [שם] ביאר, שכונת רש"י לומר, שעל אף שבדיעבד השחיטה בהיכל כשרה, ומצד זה אפשר לבטל ההולכה, מכל מקום, כיון שאין אורח ארעא לשחוט בו, מוכח שההולכה היא ממתירי הקרבן, וממילא אי אפשר לבטלה, ופוסלת.

היינו, העבודה ש"אפשר לבטלה" אינה רק ראייה שעבודה זו אינה חשובה כי אילו היתה חשובה לא היה אפשר לבטלה. אלא להיפך, כיון שאפשר לבטלה לכן היא נחשבת לעבודה שאינה חשובה. ולכן, במקום שאי אפשר במציאות לבטלה, אף שאין זה מצד דיני הקרבן, היא נחשבת עבודה הפוסלת [אך אילו היתה זאת רק ראייה, הרי כאן אפשר לבטלה מצד דיני הקרבן, ואינה חשובה הולכה].

ובמנחת חינוך [קפד] כתב שהנכנס להיכל ושחט ואכל חייב משום ביאה ריקנית. [ולא התיירו לשחוט בפנים אלא בשעה שהקיפו גויים את העזרה], ולדבריו נמצא טעם נוסף שמוכרח לשחוט בחוץ, ולכן אי אפשר לבטל ההולכה.

והגרעק"א ציין לתוס' להלן [סג א] שדייק מדברי רש"י שאם היה הדרך לשחוט בהיכל, היה זה מקום כשר לשחיטה, ונחשב כולו "צפון". **ובשטמ"ק** [אות ז] נחלק, וכתב שהטעם שאין שוחטים חטאת בהיכל כי אינו "צפון", שהרי לקמן אמרו ששוחטים שלמים בהיכל, ודרכו בכך. ונחלקו אם מה ששוחט שלמים בהיכל מהטעם ש"לא יהא טפל חמור מעיקר" [כדלהלן סג א] מועיל שלא יהא צריך לשחוט בו בצפון, כי לא נאמר דין צפון אלא בשוחט בפתח אהל מועד ולא בתוכו, או שבשאר קרבנות לא נאמר כלל "פתח אהל מועד", והכשר השחיטה בהיכל הוא משום שלא גרע מעזרה, ואם כן טעון צפון כמו

היתר הבמות], תאמר בחוץ למקומו, שאינו פוסל בבמה, שהרי בשעת היתר הבמות, מקומו הוא בכל מקום בעולם.⁽⁶⁾

ומתריצין: המקור לפסול הולכה בחטאות הפנימיות על ידי מחשבת חוץ למקומו נלמד בקל וחומר ממחשבת שלא לשמה: ומה שלא לשמה, שכשר בשלמים, פוסל בחטאת אפילו בפנים. חוץ למקומו, שפוסל בשלמים, אינו דין שיפסול בחטאת בפנים. ואין לפרוץ שמחשבת שלא לשמו חמורה שנוהגת אפילו בבמה, כי פסול **שלא לשמו, במאי נוהג?** — בפסח ובחטאת בלבד. והרי פסח וחטאת — בבמה לא קרבי, ונמצא שאין פסול שלא לשמו פוסל בבמה כלל!

ואיבעית אימא, אכן המקור לפסול במחשבת חוץ למקומו נלמד ממחשבת חוץ לזמנו, ולא תיפרוך מה

אשכחן מחשבת חוץ לזמנו שפוסלת בפנים. מחשבת חוץ למקומו, מנלן שפוסלת גם בפנים? שהרי מחשבת חוץ למקומו נאמרה בפרשת שלמים, ומנלן ללמוד שפוסלת בחטאות בפנים, כאשר בשלמים אין עבודת פנים?

ואי, ואם תרצה ללמוד מחשבת חוץ למקומו במה מצינו ממחשבת חוץ לזמנו, הרי יש ליפרוך, מה לחוץ לזמנו שפסול חמור, שכן חייבים על אכילת בשר הקרבן שהתפגל כרת, תאמר בחוץ למקומו, שהקרבן רק נפסל, אך אין חייבים על אכילתו כרת.

ואי תרצה ללמוד מחשבת חוץ למקומו בקל וחומר משלא לשמו, [כשם שלמדנו מחשבת חוץ לזמנו בקל וחומר משלא לשמו], יש לפרוך, מה שלא לשמו, שהוא חמור יותר, שכן הוא נוהג אפילו כשמקריבים בבמה [בקרבן שקרב בבמת יחיד בשעת

שם עושה במה, ואוכלו. ומשמע שאין מקריבין בה אלא בארץ ישראל. וראה באבות דבי נתן [פ"ב] ש"כל ארץ ישראל ראויה למזבח", וביאר היעב"ץ⁷ דהיינו בשעת היתר הבמות. וכן הביא בסוף שו"ת דברי אמת [דרוש טו] שהזית רענן ביאר את דברי הספרי זוטא [נשא] שארץ כנען מקודשת בכך שכולה כשרה לבית השכינה, שאין הכוונה לביהמ"ק, שמקומו רק בירושלים, אלא לבמת ציבור, שאינה כשרה בחו"ל. וכן הוכיח מדברי הרמב"ן בפרשת חקת שהבמות אסורות בחו"ל.

ולכאורה מדברי הגמרא כאן מוכח שאין גבולות בבמה, ואין בה פסול "שלא במקומו", ובהכרח שכוונת הגמרא להלן גם לערי ישראל שבחו"ל, וכן מבואר ברש"י סנהדרין [פג א ד"ה תרומה] שבמה נהגת בחו"ל [והרמ"ה שם כתב שהכוונה לחוץ לירושלים]. וכן נקט הבית הלוי [ח"ב דרוש ג] וכן הוכיח בסדרי טהרות ממה שמקריבין בבית חוניו בזמן היתר הבמות [מגילה י א]. וראה בשפת אמת ועולת שלמה שחילוק בין במה קטנה לבמה גדולה, ותמוה שלא הוזכר חילוק זה במשנה להלן [ק"ב ב].

ומו"ר הגרא"ל אמר, שאין כוונת רש"י בסוגיין שיכול לעשות במה בכל מקום, אלא שכל העולם הוא מקומו של במה, כי לא נקבע לה מקום, ולכן אין בה פסול "שלא במקומו", [ועיין להלן כג ב תוד"ה הא]. והעיר, למה נחשבת כקולא בבמה, והרי אין בה הכשר ליוצא אלא שכל מקום נחשב מקומו וחסר במציאות של יוצא. וביאר, שהקולא היא בכך שמקומה כשר בלי מחיצות, ואילו מקום קרבנות מובח נפסל אף בפנים כאשר נפלו המחיצות.

וראה בפירושו הר"ש לתוי"כ [צו ריש פרשה ו] שיוצא אינו נוהג בבמה [גדולה] כי "הכל נקרא חוץ", והראב"ד שם ביאר "שלא נאמרה בה מחיצה אלא במזבח בלבד". וראה דברי רש"י בזה [להלן נא א, סח א, פד א, מנחות ו א ד"ה שהרי, כה א ד"ה מכללן], וברמב"ם ע"ה [דברים יב ח] וביחודו הרשב"א למנחות [נ ב] ובמשך חכמה [שמות כט דל] [וראה להלן לו א

משלמים לחטאת, לפי שדיו לבא מן הדין להיות כנידון, והקל וחומר נלמד משלא לשמה שאין בה כרת. ובמצפה איתן כתב שהוצרך לומר דיו, כי סוגיין אליבא דרבי שמעון שאמר בסנהדרין [עד א] עונשין מן הדין. וכן כתב בשדי חמד [מערכת האלה].

ובעולת שלמה ביאר על פי המהרש"א, שכתב כי הטעם שאין עונשין מן הדין הוא כי עבירה חמורה יותר אינה מתכפרת בעונש שניתן שקלה ממנה, אך לגבי חטאות הפנימיות אפשר להוכיח מחטאות החיצוניות שגם הן חמורות משלמים בכך שנפסלות "שלא לשמן" ובכל זאת כרת מכפר בהם על פיגול, ועונשין בה מן הדין.

ג. תוס' להלן [קט ב ד"ה ומר] כתבו שלדעת רבי יוסי שאמר "אין פיגול אלא בדבר שהוא על המזבח החיצון" לא תפסל קטורת במחשבת פיגול. ובטהרת הקדש ועולת שלמה שם דנו למה לא ילמד בק"ו משלא לשמה כמבואר בסוגיין. אמנם יש לדון אם בקטרת יש פסול של מחשבת שלא לשמה, שהרי לעיל [ה א] דרשינן מ"אותה" האמור בחטאת שאין מחשבת שלא לשמה פוסלת בשאר קדשים. וראה להלן [כג ב בהערה 6 לתוד"ה הא שנרחיב בזה].

אכן, כל הקושיא היא רק לדעת תוס' להלן [מד ב ד"ה בדבר] שרבי יוסי מודה לרבי שמעון שמחשבת פיגול פוסלת בדבר שאינו על המזבח החיצון, וכן הוא בתירוץ הראשון בתוס' כאן [ד"ה מודה וראה הערה 2], אך בתירוץ השני יתכן לבאר שלפי רבי יוסי מחשבת פיגול בפנים אפילו אינה פוסלת. וגם המחשב בחפינה בחוץ על הקטרה שלא במקומה אלא בחוץ נראה שלא יפסול לרבי יוסי, משום שהיא מחשבה על עבודת פנים לעשותה בחוץ, ראה שטמ"ק במנחות [טז ב אות כח] וע"ע בהערות לתוס'.

6. כך פירש"י. ולהלן [ק"ב ב] אמרו שאוכלים קדשים קלים בכל ערי ישראל, ופירש"י [שם ד"ה קדשים] שהרי בכל מקום שהוא,

הרי נמצא שאפשר לשחוט את החטאות הפנימיות בצפון העזרה אפילו בסמוך לאולם, כי גם מקום זה נקרא צפון. ולפיכך אין מחשבה פסולה מועלת [מועילה] לפסול בהולכת דם חטאות הפנימיות בשעה שמוליך את הדם בעזרה, שהרי אפשר לבטל את ההולכה הזאת, על ידי שישחוט את החטאת בסמוך לאולם.

ולפיכך, אין מחשבה פוסלת בהולכה אלא אם חושב אותה בשעת הילוכו עם הדם מפתח אולם ולפנים, שאין שוחטין בפנים, ואי אפשר מבלעדי הולכה זאת⁽⁹⁾.

ב. ואם תימצי לומר סבר לה רבי שמעון כרבי יהודה, דאמר "תוך עזרה מקדש", והיינו שכל רצפת העזרה שבין האולם למזבח קדושה בקדושת המזבח, וראויה היא להקטיר עליה חלבים כמו על מזבח החיצון, נמצא שאם בא לחשוב מחשבת פסול בהולכת הבזיכין של קטורת [שהיו נתונים על השולחן בהיכל, וביום השבת היה הכהן מורידם ומקטירם על מזבח החיצון], אין מחשבה של פסול מועלת בהולכת סילוק בזיכין, לא בשעה שהולך בפנים ההיכל, שהרי אפשר להניח את השולחן⁽¹⁰⁾.

לחוך לזמנו שחייבים על אכילתו כרת, כי לימוד זה אינו נלמד בלימוד של "מה מצינו", אלא היקשא הוא, שהוקש דין חוץ למקומו לחוך לזמנו, ועל היקש אין פירכא.⁽⁷⁾

וכך הוא ההיקש בין חוץ למקומו לחוך לזמנו: כתיב "ואם אבל יאכל ביום השלישי, לא יחשב, פיגול יהיה". ודרשינן: "שלישי", זה המחשב חוץ לזמנו, שחשב לאוכלו ביום השלישי. ולפיכך לא יחשב הקרבן אלא יפסל, ויתור הכתוב "פגול יהיה" בא ללמדנו, זה המחשב חוץ למקומו, שגם הוא נפסל.

אמר רבא: מה שאמרו שרבי שמעון מודה שמחשבה פוסלת בהולכה שאי אפשר לבטלה, היינו דוקא באופנים מסוימים, התלוים בכמה פרטי דינים:⁽⁸⁾

א. אם תימצי לומר דרבי שמעון סבר ליה כרבי אלעזר בריה, דאמר, איזהו "צפון" העזרה שכשר לשחיטת הזבחים? — כל השטח הצפוני של העזרה אשר בין האולם ולמזבח נחשב "צפון", וראוי לשחוט בו.

שמעון עצמו יש נפקא מינה לגבי אורך המזבח שבמקום זה אפשר לבטל ההולכה. כי יכול לשחוט בצד הסמוך לאולם, ונמצא שלפי רבא אין המחשבה פוסלת בהולכת הדם לאורך המזבח.

הזיכין מכך כביאורו, שלדעת רבי שמעון התחדש דין הולכה בחטאות הפנימיות שהוא הבאת הדם להיכל, ואין הנידון לגבי ההולכה בעזרה, אלא מהיכן מתחילה ההכנסה לאולם, ואם אפשר לשחוט בכל העזרה בהכרח שההולכה היא רק מעת ההכנסה, אך אם אפשר לשחוט רק מול המזבח נמצא שנאמר דין הולכה גם בעזרה, ואף בהולכה לאורך המזבח תפסול מחשבה, כי היא מעבודות המתיר של הקרבן, ומה שאפשר לבטל מקצתה אינו מפקיע ממנה שם עבודה.

10. האחרונים הקשו לדעת הרב"ד [פ"ג מכלים ה"א] שאסור לטלטל השלחן, איך אפשר להעבירו לפתח ההיכל, [וראה בחגיגה כו ב שהגביהוהו להראותו לעולי רגלים, ומבואר לפי טעם המקדש דוד כו ו שהאיסור משום שצריך שתהיה המנורה נוכח השלחן, ובמקומו מותר להגביהו, וגם כאן יתכן לפרש שיכול להעביר שניהם לפתח ההיכל זה נוכח זה].

ומו"ר הגרא"ל דקדק בלשון רש"י "להושיב שלחן לסדר עליו" שהכוונה לשלחן אחר מסדרין עליו מחדש, ואינו הסילוק מהשלחן שבפנים, ואין בכך ביטול דין השלחן הפנימי מכלי המקדש. והעיר עוד, שלא אמרו בשלחן דלאו אורח ארעא להעמידו בפתח ההיכל, כי סברא זו שייכת רק בעצם העבודה, כשהיטה בפנים, אך כשסילוק הבזיכין נעשה כדרכו

תוד"ה סכבר, שמוכח מדבריהם ששייך חסרון חוץ למקומו אף כשאין דין של תוך המחיצה, ועיין בחירושי הגר"י עה"ת פרשת ראה].

7. בקרן אורה ביאר שהוצרכו ללמוד מקל וחומר, ומהקש, כדי שיוכלו לחזור וללמוד ממנו, בין למאן דאמר שהלמד בהיקש אינו חוזר ומלמד ובין למאן דאמר שהלמד בקל וחומר אינו חוזר ומלמד בהיקש.

והגרא"מ הורביץ ביאר שהוצרכו שני הלימודים, כי מקל וחומר היה אפשר לפרוך שכן שלא לשמה ישנו בבמה בשאר קדשים לענין שלא יעלו לשם חובה, ואילו מהיקש לא ניחא ליה, כי נלמד מכך שדבר הלמד בקל וחומר חוזר ומלמד בהיקש ע"ש.

8. בכל פרטי הדינים דלהלן מבואר שאין מחשבה פוסלת בחלק ההולכה שאינו נצרך, וחלוק דין ההולכה מקבלה שפוסלת בה מחשבה בכל קבלת הדם אף שרק חלקו נצרך לזריקה, כי בקבלה לא ידוע איזה חלק נצרך וישמש לזריקה, אך בהולכה ידוע מה אפשר לבטל ומה לא, ולפיכך החלק הנצרך אינו עושה את כל ההולכה כאי אפשר לבטלה. [וראה חז"א יב, יג]. וכן מוכח מאידך, שהחלק שאינו נצרך אינו עושה את כל ההולכה כעבודה שאפשר לבטלה.

9. הגרא"ל מאלין [שם] העיר למה הוצרכה הגמרא להשמיענו רק אי סבירא לרבי שמעון כבריה, והרי אפילו לשיטת רבי

והיינו בתוך חמשת אמות שבעובי הכותל שבו מצוי הפתח שבין האולם לעזרה. כי מקום עובי הפתח אין קדושתו כהיכל, ואין ראוי להניח בו את השולחן, וגם אינו כעזרה, שאי אפשר להקטיר על רצפתו, ולפיכך אי אפשר לבטל את ההולכה שבעובי הכותל, ולכן מחשבת פסול מועילה בה.¹⁴

ד. **ואם תימצי לומר שאפילו תוך הפתח שבין האולם לעזרה הרי הוא כלפנים**, וניתן להניח בו את השולחן, ונמצא שאפשר ליטול את הבזיכין היישר מן השלחן ולהניחם על רצפת העזרה, **אין מחשבה מועלת אפילו אם פוסע פסיעה אחת, אלא בכדי הושטת ידו מהשלחן אל רצפת העזרה**, כי רק הושטה זו נחשבת כהולכה שאי אפשר לבטלה, ולפיכך רק בה מועילה מחשבת פסול.

ה. **ואם תימצי לומר סבר רבי שמעון הולכה שלא ברגל, כגון הושטת הבזיכין בידו, לא שמה הולכה**, נמצא שאין מחשבה בהולכת בזיכין מועלת כלל, ולעולם לא יפסלו הבזיכין על ידי מחשבת פסול בשעת הולכתם!

אמר ליה אבוי לאמוריה דרב חסדא – בעי

13. אין להקשות לפי מה שנקטה הגמרא כעת כי קדושת ההיכל והאולם אינה קדושה אחת, אם כן לרבי יהודה שתוך עזרה מקדש, הוא הדין שלא תועיל מחשבה באולם – כי אין האולם כדין העזרה, ולא קירש שלמה את האולם כשקידש את העזרה, אלא את החצר בלבד, וכדלהלן [נט א], ולפיכך אינו מקדש, ואי אפשר להקטיר בו בזיכין על הריצפה, ונחשב כעזרה רק לענין שלא יניח בו את השלחן.

והגרא"ל מאלוין [שם] הקשה למה נקט רבא שהנפקא מינה בהולכת בזיכין דוקא, והרי הושטת יד היא הולכה זוטרתי, ומסקינן להלן [טו ב] שלא נחלקו בה רבי שמעון ורבנן כלל, כי אין עליה שם הולכה כיון שצורך זריקה היא, ואינה פוסלת בכל הקרבנות, ולמה תפסול בהולכת בזיכין.

והזכיר גם מכך כדבריו לעיל, שהולכת חטאות הפנימיות היא דין מחודש של הבאה, וכן בבזיכין היא דין מחודש של

הוצאה, ובהו אף הושטת יד שמה הולכה, ואם הולכה שלא ברגל שמה הולכה אף הוצאה בהושטת יד שמה הולכה, ורק אם הולכה שלא ברגל לאו שמה הולכה, אין בהושטה עבודה כלל.

14. **הגרי"ז** תמה, הרי אם תוך פתח כלפנים וקדושת אולם כהיכל, נמצא שאפשר לבטל גם הולכת חטאות הפנימיות, באופן שיעמיד את המזבח הפנימי בפתח האולם, ואין צריך אלא הושטת יד, ולמה מודה רבי שמעון שמפגלין בה.

עם הבזיכין בסמוך לפתח ההיכל,¹¹ ונמצא שההולכה בהיכל אינה מחויבת המציאות, וכמו כן לא בשעה שמוליך בעזרה, כי ההולכה בעזרה גם היא אינה מחויבת, שהרי אפשר להקטיר על רצפת העזרה מיד עם צאתו מהאולם שבין ההיכל לעזרה.¹²

אלא אימתי מועלת מחשבת פסול בהולכת הבזיכין – רק אם חישב בהליכתו באולם, שהוא בין ההיכל ובין העזרה, ואי אפשר להניח בו את השולחן, וכמו כן אין רצפתו קדושה בקדושת מזבח, ולפיכך הולכת הבזיכין בו היא הולכה שאי אפשר להמנע ממנה. והולכה זו היא **מפתח היכל הנפתח לאולם, ולחוץ**, דהיינו בשעת ההולכה בשטח האולם עצמו בלבד, ששטח האולם אינו קדוש בקדושת המזבח ואי אפשר להקטיר בו, ומאידך אי אפשר לערוך בו את לחם הפנים והבזיכין.¹³

ג. **ואם תמצא לומר סבר רבי שמעון קדושת היכל וקדושת אולם חדא היא**, ואפשר להניח את השולחן גם באולם, נמצא שגם ההולכה באולם עצמו אינה מחויבת, כי ניתן להניח את השולחן סמוך לפתח האולם ולחוץ, ולפיכך אין מחשבה מועלת בהילוך הבזיכין אלא מפתח האולם [שבין האולם ולעזרה] ולחוץ.

לא איכפת לן שהשלחן אינו במקומו הרגיל [אם הנידון להעביר את השלחן הפנימי אל הפתח. וראה בהערה 14 לגבי העברת מזבח הפנימי].

11. מדברי הרמב"ם [פי"ז מפסוהמ"ק] עולה שאי אפשר לפסול במחשבה מעבודת פנים על חוץ [וראה הערה 2 לתוס'], ואם כן תמוה, איך יחשב בסילוק הבזיכין בפנים ההיכל על הקטרה שבחוץ. וצריך לומר שסילוק הבזיכין כיון שהוא כנגד קמיצה אין עליו שם עבודת פנים אף שנעשה בהכרח על השלחן שהוא בפנים, ודומה לשלמים ששחטן בחוץ, שודאי יכול לחשב מהם על עבודת חוץ כי ודאי אינה עבודת פנים אף שבפועל נעשית בפנים. ויתכן עוד, שהחסרון במחשבת פנים על חוץ הוא רק על עבודת חוץ, אבל יכול לחשב על אכילת הלחם בחוץ.

12. **רש"י** פירש שההולכה מהאולם למזבח נחשבת הולכה שלא לצורך משום שיכול להקטירו על רצפת העזרה. ותמוה למה נחשבת הולכה כלל אחר שכבר הגיע למקום הקטרה, ומה החילוק בין ההולכה מהכבש למזבח שאינה חשובה הולכה וכדלעיל [ד א] "הולכת איברים לכבש", ראה שם הערה 9, וצ"ע.

ג. **במקדש דוד** [ה, סק"ו] דקדק מכאן שרק רצפת העזרה כשרה להקטיר עליה, אך לא רצפת ההיכל, [ותוס' בדי"ה תוך כתבו כן רק לגבי רצפת האולם].